

Örkény István: Nápolyi

A fiam, a gazember, nem akar beszélni. Nemsokára meglesz két éves, de annyit, hogy papa is csak kegyes úri jókedvében hajlandó kimondani. Másfelől azonban hibátlanul érti az emberi beszédet, s a legbonyolultabb feladatoknak is játszva a végükre jár. "Eridj ki a konyhába, és mondd meg anyádnak, hogy el kell mennem, adjon ebédet." Kimegy a konyhába, valamit muzsikál az anyjának, két perc múlva itt az ebéd.

Az a legingerlőbb a dologban, hogy ő nem tanulja meg a mi beszédünket, de mi az övét igen. Szép lassan rácsalogatott minket az ő kézzel-lábbal, mutogatással kevert tolvajnyelvére. Ha valamit keres s megtalálja, fülsértő í-zéssel sikoltja világgá örömét; ha nem találja, egy hosszan elnyújtott nyee-vel adja tudtunkra bosszúságát, de azt is olyan idegtépő hanggal, mint amikor a porcelántányéron megszalad a kés. Ha szomjas, odacibál a fiókos szekrényhez, ahol tavaly ilyenkor, amikor betegen feküdt, a szacharinos tea állt. Azóta odajárul vízért, s ha megkapta, jóleső hömmentéssel jelzi elégedettségét.

Gondoltam, ebből elég. S tegnap, mikor csak ketten voltunk idehaza, leültünk szépen a szőnyegre, szemtül szembe, s azt mondtam neki:

- Most pedig, kedves fiam, beszélgetni fogunk.

Höm - mondta elégedetten, s biztató tekintetet vetett rám.

- Nem, fiam - válaszoltam határozottan. - Mi most magyarul fogunk beszélgetni.

Meglóbáltam egy tízdekás papírzacskót, melyre az Édességbolt címe volt rányomtatva, amitől az ő arckifejezése még barátságosabbá derült, azt a gyanút keltve bennem, hogy titokban nemcsak beszélni, hanem talán olvasni is tud már. Szedtem kifelé a nápolyiszeleteket, s bicskával még apróbb szeletekre szabdaltam őket, akkorára, mint egy makkacukor. Mesterségemből kifolyólag tudom, hogy a magyar nyelv milyen gazdag szavakban.

Az elsőt odatartottam az orra elé.

- Mondd szépen: kérek.

Kitátotta s becsukta a száját, jelezvén, hogy oda helyeztessék a nápolyi. Én azonban nem az ő szájába tettem a nápolyit, hanem a magaméba, s nagy gusztussal, ropogtatva kezdtem rágcsálni.

- Nyee! - rikoltott fölháborodásában.

Megmutattam a második nápolyit.

- Mondd szépen: kérek.

Nem mondta. Megettem. Elővettem a harmadikat. Mikor azt is megettem, azt mondta: bebbe, amit még sohasem mondott volt, de nyilván azt jelenti, hogy piszkos zsaroló. A negyedik és az ötödik nápolyi tűnt fel és tűnt el, amikor - a hatodik láttán - egyszerre így szólt:

- Kéek.

Drámai pillanat volt. Ha most odaadom a nápolyit, akkor húsz év múlva az ideggyógyászok hipnotikus álomban fogják leszoktatni a raccsolásról. Meglehet, bestiális apa vagyok: a hatodikat is megettem.

- Csak a grófok raccsolnak, kedves fiam. Mi nem raccsolhatunk, mert a te apád csak egy nyomorult író.

Vidáman elmosolyodott és így szólt:

- Író.

Gyönyörűen mondta. Mint amikor összeroppantunk egy diót, úgy reccsent az az r. Ismerek egy kopasz írót, aki két évre elmenne juhászputyának, ha egy ilyen r-t ki tudna nyomni magából. Őneki alkalmasint odaadták a nápolyit.

Most már én is odaadtam. Lassan és látható büszkeséggel rágta, talán mert érezte, hogy ez volt az első falat, amelyért megdolgozott. Megmutattam a következő nápolyit.

- Mondd szépen: cukor.

A szóvégi r-t kimondani már férfimunka. Kimondta. Kimondta, hogy kenyér, hogy virág, hogy alma, hogy madár, hogy rocska... Talán egy félóra hosszat csevegtünk kéttagú szavakban; amit mondtam, mondta utánam. Ekkor vérszemet kaptam és így szóltam:

- Mondd szépen: villamos-végállomás.

Nézte az én mindent tudó számat, és elkezdte utánaformálni az ő rózsaszínű, puha, szamócalevél nagyságú ajkával e két szót. De ők nem akartak világrajönni, megkapaszkodtak valahol, összegabalyodtak, csak valami alakatlan habarék bukott ki száján. Lehajtotta fejét, és elkezdett sírni. Bennem pedig előötlött valami, valami, amire sohasem gondoltam, amit már régen elfeledtem, s ami soha vissza nem ötlött volna az emlékezetembe, ha sírni nem látom a fiamat - az, hogy amit tudunk, milyen fáradalmak és kínok és töredelmek árán tudjuk. Elszégyelltem magam, kifújtam az orrát, kezébe nyomtam a nápolyis zacskót, és kimentem a szobából. Tíz perc múlva benéztem hozzá, még mindig a földön ült, eszegette a nápolyit, és hüppögött.

1955

.

